

VĚSTNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ

Informační Orgán československé národní rady americké.

Březen - 1994

Chystáme se na sjezd.

V několika dnech bude zahájen sjezd Československé národní rady americké, aby rozhodl o její další činnosti. K němu zaměřujeme toto číslo. Sjezd může budovat na slavné minulosti; zejména podíl Rady na vytvoření a osvobození Československa během I. a II. světové války je všeobecně znám a uznáván. Daleko méně je známa její úloha od roku 1945 a zejména po únoru 1948, kdy osamocená bránila pronikání komunistického vlivu v naší krajské obci a podporovala Dr. Jána Papánka v úsilí dostat a udržet komunistický puč na pořadu jednání Rady bezpečnosti a Valného shromáždění Organizace Spojených národů. Jména sestry Vrázové a Welclové a bratří Krákory, Čierného, Glázra a Vaňka jsou nerozlučně spojena tímto údobím.

Je nemožné zachytit v krátkosti dějiny Rady za poslední půl století, a ani to není třeba. Jako podklad pro rozhodování sjezdu stačí zachytit léta, která vedla přímo k osvobození Československa od komunismu, a ta, co následovala, aby delegáti sjezdu měli perspektivu minulosti pro svoje rozhodování o budoucnosti.

Zahraniční záležitosti

Stanovy Čs. národní rady americké ukládají předsednictvu zřídit výbor pro zahraniční záležitosti s úkolem "účastnit se činně na akcích směřujících k obraně demokratických ideálů v Americe a jinde". To Rada dělala soustavně od počátku. Do roku 1978 výboru předsedal Dr. František Schwarzenberg, po jeho odchodu Dr. Vlastislav Chalupa. Od sovětského vpádu do Československa roku 1968 Rada každoročně úspěšně žádala a obdržela od svých spřátelených kongresníků a senátorů podporu pro tři věci: připomenutí na půdě kongresu "Dne sovětské

hanby", to jest 21. srpna 1968, vyhlášení "Dne porobených národů" a financování "Hlasu Ameriky" a "Rozhlasu svobodná Evropa". Nové možnosti otevřela Helsinská konference, kde Spojené státy vymohly zařazení lidských práv mezi povinnosti, ke kterým se členské státy zavázaly

První kroky v novém směru podnikla ses. Anna Faltusová intervencemi u Státního Departmentu a kongresu ve prospěch slučování rozdělených rodin. Na první následnou Helsinskou konferenci v Madridě vyslala Rada paní Betku Papánkovou jako svého zástupce. Vytvoření Charty 77 a VONSu zásobilo pak Radu stálým přílivem materiálů, na jehož základě bylo možno ustavičně intervenovat zejména u kongresní Helsinské komise, o jejíž vytvoření se Rada zasazovala. Sestra Faltusová vybudovala přímé spojení s Ivanem Medkem ve Vídni a každý dokument, každou zprávu o porušování lidských práv v Československu ihned přeložila a předávala jak kongresu tak Bílému domu a Státnímu departmentu. Získala svou spolehlivou činností takovou důvěru, že několik ročních zpráv o situaci v Československu bylo zcela založeno na jejích rozborech a dokumentaci. Ve své předmluvě dvě publikace kongresu její zásluhu výslovně uvádějí. Rovněž rozbory a memoranda, která pro zahraniční výbor senátu připravil Dr. Chalupa v roce 1983, jsou v příslušné kongresní publikaci v celém rozsahu uveřejněny.

Když nadcházel následné zasedání Helsinské komise ve Vídni v roce 1986, Rada se na ně dlouhodobě připravila. Došlo k dohodě mezi Čs. národní radou americkou, Radou svobodného Československa a Čs. sdružením v Kanadě připravit společné vystoupení všech demokratických československých organizací po světě při zahájení konference, aby tam nesvobodný československý lid

měl svobodného mluvčího. Když se původní plán masové demonstrace ukázal neproveditelný, byl Dr. Chalupa pověřen jménem všech tří organizací koordinovat podání petice, žádající odchod sovětských vojsk, demokratické volby a ochranu Charty 77 v Československu. Tuto petici podepsalo osmnáct nejvýznamnějších československých organizací, od Evropy přes Jižní Afriku, Australii a Nový Zéland až po Spojené státy a byla osobně doručena jak generálnímu sekretariátu tak všem delegacím účastněných států. Radu v této akci ve Vídni zastupoval Dr. Chalupa. Šlo o tři věci: (1) aby se americká delegace nesoustředila na poměry v SSSR, ale věnovala pozornost nejméně stejnou měrou státům střední Evropy; (2) aby se nezabývala pouze jednotlivými případy, ale kladla důraz na institucionální rozšíření lidských práv v sovětské sféře; (3) aby zneviditelnění teroru v Československu nepovažovala za uvolnění, ale za dokonalejší formu společenské kontroly a útlaku. Ve všech těchto směrech předložila Rada memoranda americké delegaci a dosáhla dobrých výsledků díky spolupráci zejména spolupředsedy americké delegace velvyslance Frowicka, s kterým srdečný vztah vytrval až do jeho smrti. Obdobně dobré a úzké vztahy Rada vybuodovala s velvyslanci Matlockem, Niemczykem a Luersem a s referentem pro československé záležitosti na státním Departmentu C. Munterem.

Úspěch prvního společného vystoupení podnítil zúčastněné organizace k opakování. V září 1987 vyšlo "Společné prohlášení československých organizací ve svobodném světě - Sovětská 'přestavba' - příležitost i nebezpečí", doporučilo opatření ke stupňování nátlaku na Sovětský svaz a končilo: "Soustavným uplatňováním shora vypočtených doporučení je možné proměnit sovětský pokus o překonání dnešní krize kontrolovanou reformou v rozšíření a upevnění občanských a lidských práv. ... Taková politika také dává možnost dosáhnout skutečné demokratizace naší vlasti jakožto integrální součásti světového úsilí o mír." Rozbor s obsáhlou dokumentací byl rozeslán na 51 příjemců počínaje americkým prezidentem a konče nejvlivnějšími komentátory tisku a televize. Na podání odpověděl Státní department, že "názory a návrhy vašeho společného prohlášení se kryjí se zásadami americké zahraniční politiky." V březnu 1988 zorganizoval zahraniční výbor Rady novou

mezinárodní akci přímých dopisů, telegramů a telefonátů americkému prezidentovi před jeho schůzkou s Gorbačevem: "Pane prezidente. V Moskvě budete představovat naděje všech mírumilovných národů. Žádáme Vás proto naléhavě, abyste na pořad jednání dal otázku sovětské nezákonné okupace střední a východní Evropy. Upozorňujeme zejména na situaci Československa jako jediné země, kterou v Evropě obsadila sovětská vojska od konce Druhé světové války." - Během následujícího roku navštívili jménem Rady Dr. Chalupa a Dr. Hašek Bílý dům, Státní department a kongress, aby se vypořádali s množící se kritikou, že v "Československu se nic neděje", zatím co jiné národy se zbavují komunismu. Memorandum připravené pro tento účel poukazovalo na to, kolikrát bylo Československo v rozhodných okamžicích Západem opuštěno, ale předpovídalo, že - bude-li vhodná příležitost - československý lid komunistickou vládu odstraní a nahradí během jednoho dne.

Tato dlouhá trpělivá práce přinesla plody v kritických listopadových dnech a zajistila příznivé přijetí telefonického naléhání, aby Spojené státy provedly odvetná opatření proti masakrům studentů, nedopustily rozdrčení rostoucího odporu a varovaly SSSR, že je za situaci v Československu spoluzodpovědný. Tato akce vyvrcholila veřejnou manifestací, kterou z podnětu Rady uspořádaly československé organizace v Chicagu. Manifestaci organizoval br. James Krákora se sestrou Olgou Kovářovou a br. Jandáčkem, jehož šťastný výběr hudby fanfár ze Smetanovy Libuše na účastníky manifestace tolik zapůsobil. Bratr Krákora pak manifestaci vedl a řídil. Promluvil na ní předseda Rady Dr. Rozbořil. Manifestace schválila, aby prezidentovi byla odeslána rezoluce, kterou připravil a shromáždění přečetl místopředseda Rady Chalupa.

Následovalo údobí nadšení a spontánní pomoci rozvíjející se československé demokracii. Rada se na tom zúčastnila podporou českého i slovenského svobodného tisku a vysokého školství i radostným přivítáním oficiálních i neoficiálních návštěvníků z Československa. Během krizové doby Rada opětovně vyjádřila názor krajanské obce, aby jednota československého státu byla udržena, a podpořila snahy, aby exulantům byla přiznána spravedlivá majetková i jiná práva.

Poslední mezinárodně politickou akcí Rady byla účast jejího předsedy Dr. Rozbořila na setkání viceprezidenta Gore a poradců prezidenta Clintona v Milwaukee v lednu 1994, kde byla zveřejněna nová zahraničně politická iniciativa Spojených států pod jménem "Partnership for Peace". Na základě referátu Dr. Rozbořila bylo místopředsedou Chalupou připraveno a předsednictvem schváleno stanovisko Rady, na které odpověděl prezident Clinton vlastnoručně podepsaným a více než zdvořilostním dopisem, adresovaným Radě: "Dear Vlastislav,...I appreciate hearing the thoughts and experience of people, like you...we all must develop new and innovative ways... I value your ideas. Please stay involved."

Nedoceněná v tomto krátkém přehledu nejdůležitějších akcí posledních let zůstává činnost členů washingtonské odbočky, kteří udržují stálý styk s klíčovými úředníky Bílého domu, Státního departmentu a kongresu, chodí na jejich schůzky a tam uplatňují naše stanovisko, informují a radí: mezi nimi vynikají místopředsedové Rady Faltusová a Valušek, mluvčí Dr. Hašek a Slávik a ovšem předseda odbočky Dr. Horna. Dobrý zvuk, který u amerických institucí Rada má, je jejich zásluhou a spolehlivou základnou, na které možno budovat.

DR. LEOPOLD ROZBOŘIL

Narozen v září 1916 v Krakově v Polsku. Otec byl Moravan z Jevicka, potomek českých bratří a matka byla Polka, katolička.

Koncem roku 1919 se rodina přestěhovala z Krakova na Hanou. Dr. L. Rozbořil vystudoval

klasické gymnasium v Prostějově s vyznamenáním v červnu 1935. Za čtyři roky absolvoval právnickou fakultu Masarykovy university v Brně a ihned se začal připravovat na závěrečné zkoušky v lednu 1940. Uzavřením vysokých škol nacistickými okupanty 17. listopadu 1939 bylo jeho studium dočasně ukončeno.

Generál Kravak, člen "Obrany národa", tajné vojenské organizace, zařídil studentu Rozbořilovi útěk přes Slovensko do Maďarska, kde byl dvakrát zatčen a vězněn 9 týdnů. V dubnu 1940 byl Rozbořil deportován na Slovensko a málem zastřelen. Opět překročil hranice zpět do Maďarska. Během tří dnů překročil pak hranice do Jugoslaviie.

Jihoslované vybavili skupinu 52 čsl. uprchlíků společným pasem a posadili je na rychlík, který je vzal přes Řecko, Turecko, Syrii do Beirutu v Lebanonu. V Beirutu byli dobrovolníci odvezeni francouzskou lodí do Mareseille. Dne 10. května 1940 nastoupil Rozbořil vojenskou službu jako voják u prvního praporu 2. pěšího pluku v Agde. Dne 3. června 1940 stál s 2. pěším plukem na Marně, čelem milionové německé armádě postupující na Paříž. Po pádu Paříže nastal ústup pod tlakem německých sil, který končil příměřím. Vojáci obou pěších pluků, kteří byli na frontě, odpluli z přístavu Sete poslední lodí Rod El Farag, která přistála v Liverpoolu 13. července 1940.

V roce 1941 absolvoval Rozbořil záložní důstojnickou školu a na podzim šel do Cambridge studovat na Londýnské universitě za války tam evakuované. Na Londýnské universitě složil první státnici na právnické fakultě a na Cambridské univerzitě obdržel "Vysvědčení o znalosti anglické řeči". Desátník aspirant Rozbořil byl také jmenován Ministerstvem Národní Obrany reprezentantem čsl. studentů vojáků pro styk s jihoslovanským králem Petrem II, který v té době studoval na Cambridské univerzitě.

V srpnu 1944 se čsl. obrněná brigáda přesunula do Francie a začátkem září do obranného postavení obléhaného přístavu Dunkerque, který byl obsazen německou divizí.

Dne 28. října 1944 při útoku na přední pozice Němců, aspirant Rozbořil, velitel tanku, zničil německé protitankové dělo a zabil 25 Němců. Za to byl vyznamenán medailí za chrabost. Druhý tankový útok 5. listopadu byl zastaven minovým polem a těžkou dělostřeleckou palbou na útočící tanky. Pro minová pole nemohly tanky pokračovat a zůstaly stát na louce ohraničené na východě vodní záplavou a rozstřílenými domky vesnice Ghyvelde na západě. Když minová pole nemohla být odstraněna ani přes dvouhodinové úsilí zákopníků, byl dán rozkaz k ústupu. Rozbořilův tank se vrátil z palby poslední a Rozbořil byl vyznamenán čsl. válečným křížem.

Po návratu do osvobozené vlasti, por. Rozbořil požádal o propuštění z armády, aby mohl dostudovat práva. Bylo mu vyhověno. Dne 7. září 1945 promoval na Karlově univerzitě jako doktor

práv. Dne 1. listopadu nastoupil jako koncipient Ministerstva zahraničních věcí, jako koncipient v německém oddělení. Mezitím byl povýšen na nadporučíka v záloze (v říjnu) a v prosinci na štábního kapitána, protože měl odejet do britské okupační zony Německa jako velitel reparací a restituční mise. Plk. Reicin z OBZ se snažil zadržet Rozbořila doma, protože ho měl na své listině jako politicky nespolehlivého důstojníka. Na zákrok ministra zahraničí Jana Masaryka Rozbořil odejel do Německa, kde organizoval demontáže německých továren, jejichž stroje byly zasílány do ČSR jako reparače.

Dr. Rozbořil neresignoval po puči v únoru 1948. Jeho rodiče a bratr byli zatčeni v roce 1942 a vězněni. Jeho bratr zemřel v Pankrácké věznicí. Nepřál si, aby jeho rodiče opět trpěli kvůli jeho politickým názorům. Teprve, když vlna teroru povolila Dr. Rozbořil resignoval s celou misí spolu s obchodním přidělcem a jeho sekretářkou. Bylo celkem 22 osob (s manželkami a dětmi), 17 z Bad Salzfluenu a 5 z Dusseldorfu. Články o této masové rezignaci s projevem Dr. Rozbořila se octly na prvních stranách evropského tisku. (London Times, Daily York Times). Resignace byla plánovaná tak, aby se prohlášení Dr. Rozbořila objevilo v tisku dne 17. listopadu 1949, tedy přesně za deset let ode dne, který tak změnil jeho život i životy tisíců kolegů.

Dr. Rozbořil emigroval do Austrálie, kde byl zvolen v r. 1950 místopředsedou, v 1951 předsedou a v r. 1952 předsedou "Ústředí čsl. demokratických organizací "New settler's league". Australané si ho tak oblíbili, že se mu dostalo několik mimořádných (v té době) poct. V zemi, kde bylo milion emigrantů, byl jediným emigrantem, který byl jmenován delegátem za stát Queensland na konvenci imigračních pracovníků, která se konala v hlavním městě Cambere. Byl představen ministru H. Holtovi, později ministerskému předsedovi federální vlády. S manželkou byli také jediné emigranti pozvaní na recepci pro královnu Alžbětu (v r. 1954). Ačkoliv měl dobré zaměstnání, opustil Rozbořil Australii v dubnu 1951 a vystěhoval se s rodinou do U.S.A.

V Chicagu musel Dr. Rozbořil začít od píky. Pracoval čtyři roky v továrně jako dělník a současně studoval práva na De Paul univerzitě. Dr. Rozbořil byl promován jako doktor práv v r. 1958.

Téhož roku byl jmenován děkanem právnické fakulty do knihy "Kdo je kdo mezi americkými studenty". V r. 1960 udělal advokátskou zkoušku. Ze staré generace se kvalifikovali jen čtyři exulanti jako američtí advokáti.

Dr. Rozbořil byl zvolen předsedou Čsl. Obce Legionářské, odbočka Chicago, v r. 1960 a je jím dodnes. V letech 1960 byl předsedou nebo místopředsedou Klubu čsl. polského přátelství a později "Svazu Přátelství Národů Střední a Východní Evropy". Pro jeho úsilí o rozšíření spolupráce a přátelství mezi Čechoslováky a Poláky mu udělila zahraniční vláda Polska "Zlatý řád pro Zasluby" (První Třídy)

Do předsednictva Čs. Národní Rady Americké byl Dr. Rozbořil povolán na sjezdu r. 1978 jako právní zástupce, aby zaplnil místo uvolněné Dr. Karlem Rauschem.

V r. 1984 na sjezdu Rady, generál Dr. M. Ferjencik, předseda Rady pro nemoc nekandidoval. Na jeho místo byl jednomyslně zvolen Dr. Rozbořil. Dr. Rozbořil za celou dobu svého předsednictví zdůrazňoval a prosazoval "nadstranictví". Členové Rady nemají přinášet do Rady spory amerických stran a také nedělat publicitu pro tu, neb onu stranu. Totéž platilo pro členy, kteří chtěli jednat podle názoru svých politických stran v první a druhé republice.

Dr. Rozbořil byl po osvobození povýšen MNO na plukovníka v.v. Byl dvakrát pozván na Hrad a představen prezidentu Havlovi, po [prvé s delegací studentů z r. 1939, kteří byli pronásledováni toho dne v listopadu. Po druhé jako člen americké delegace krajanů.

V říjnu 1991 předsednictvo ČNRA poctilo jeho zásluhy předáním dekretu "Čestné Uznání"

V dubnu 1994, na sjezdu ČNRA se Dr. Rozbořil rozloučil s členy, protože pro oslabení zraku nemůže dále pracovat. Odchází na zasloužilý odpočinek, který bude užívat v kruhu své rodiny s manželkou, 5 dětmi a 10 vnoučaty.